Inventering av frivilliga drönarresurser för totalförsvaret

Studie över region Jämtland/Härjedalens drönaroperatörer

av Håkan Gunneriusson

Résumé

This article is based on a survey conducted in Autumn 2023 targeting all drone operators in one region of Sweden (Jämtland/Härjedalen) and their willingness to participate in Sweden's total defence. The survey comprised 23 questions: some focused on background information, others on the participants' experience as drone operators, and finally, questions about their engagement with and willingness to support the total defence. The survey was directed at individuals rather than companies, with company-related responses excluded. This left 460 individual operators eligible for the survey. Of these, 291 responded and expressed a positive attitude towards participating in the survey, resulting in a response rate of 63%. Among the respondents, 71% were not currently engaged in the total defence, while 43% of the participants indicated a very strong interest in supporting the total defence (rating 10 out of 10 on the relevant question). After excluding respondents based on age (those 70 years or older) and other criteria, it was found that 58 drone operators were highly willing to engage in the total defence but were not currently involved. Of these, 5 were only interested in contributing to the civilian defence. This means that 12% of the respondents represent an untapped resource of operators for the total defence. Notably, experienced operators were over-represented in this group, making up 36% compared to 26% of the group as a whole.

FÖRELIGGANDE PROJEKT INVENTERAR frivilligresurser avseende privata drönaroperatörer, som gjorts i region Jämtland/Härjedalen avseende drönaroperatörers hållning till att engagera sig i den rollen för totalförsvaret. Projektet belyser genom en enkätstudie den outnyttjade poolen av drönaroperatörer, syftande till organisering för ett stärkt totalförsvar för Sverige. Detta utvecklar Sveriges internationella position inom kompetensområdet samhällsresiliens, samhällsviktig verksamhet och totalförsvar.

Motiv

Detta är en pilotstudie gjord med alla drönaroperatörer registrerade i region Jämtland/Härjedalen, på uppdrag av Östersunds kommun. Drönares användande i kris och krig har en stor potential, vilket torde vara allmänt känt. Exempelvis har användandet av drönare av i stort sett alla storlekar visat sig vara effektivt i krigets Ukraina. Ofta har dessa varit av civil typ som i många fall modifierats. Sverige har ett stort antal

drönaroperatörer som i vissa fall är engagerade i totalförsvaret men i flera fall inte är det. Här finns en stor resurs för totalförsvaret att tappa av.

Målet är att i slutändan engagera de som är villiga och inte tidigare engagerade i totalförsvaret för just totalförsvaret. Detta projekt syftar till en inventering av den mängd drönaroperatörer som realistiskt kan tänkas kunna engageras. Huvudsakliga myndigheter för mottagande av drönaroperatörer är Försvarsmakten och länsstyrelserna, allt efter utfall i enkäten. Såväl antagonistiska som icke-antagonistiska hot kan bemötas med den resurs som projektet kartlägger.

Metod

Design och metodval

För att samla in data valdes en kvantitativ forskningsmetod i form av en enkätstudie. Enkäter är ett effektivt verktyg för att samla in standardiserad information från en stor grupp deltagare och lämpar sig väl för att studera attityder, åsikter eller beteenden inom det valda forskningsområdet. Studien genomfördes med hjälp av Microsoft Forms, en webbaserad plattform för att skapa och distribuera enkäter.

Urval och deltagare

Deltagarna rekryterades via Trafikverkets databas för drönaroperatörer i region Jämtland/Härjedalen. Totalt deltog 63 procent av privatpersonerna som var drönaroperatörer

Enkätens utformning

Enkäten bestod av 23 frågor, både slutna och öppna frågor. De slutna frågorna var huvudsakligen utformade med flervalsalternativ eller Likertskalor för att fånga deltagarnas attityder eller åsikter gällande attityder och engagemang avseende drönare. De öppna frågorna gav respondenterna möjlighet att utveckla sina svar och ge mer djupgående insikter. Enkäten testades före distribution för att säkerställa tydlighet och förståelse.

Datainsamling

Enkäten distribuerades digitalt via en länk skapad i Microsoft Forms, och deltagarna ombads att fylla i enkäten anonymt. Datainsamlingen pågick under hösten 2023, och deltagarna informerades om studiens syfte, att deras deltagande var frivilligt och att alla svar behandlades konfidentiellt i enlighet med GDPR. Data är samlad i ett Excelark som författaren disponerar.

Dataanalys

Efter insamlingen exporterades data från Microsoft Forms till Microsoft Excel för att bearbetas och analyseras. De öppna frågorna analyserades genom kvalitativ tematisk analys för att identifiera återkommande mönster i deltagarnas svar.

Etiska överväganden

Alla insamlade data behandlades konfidentiellt och lagrades i en säker databas (så långt Microsoft Forms är säkert då det är en molntjänst), med anonymisering av deltagarnas identiteter för att säkerställa integriteten i studien.

Bakgrundsfrågor

Antalet privatpersoner som deltog (rensat dels för de som sagt att de flyger modellplan men dels rensat från företag): 460 drönaroperatörer.

291 svarade på enkäten vilket ger 63 % svarsfrekvens. Av dem var 259 villiga att gå vidare med enkäten.[1] Det får bedömas vara ett gott statistiskt utfall för en enkätstudie.

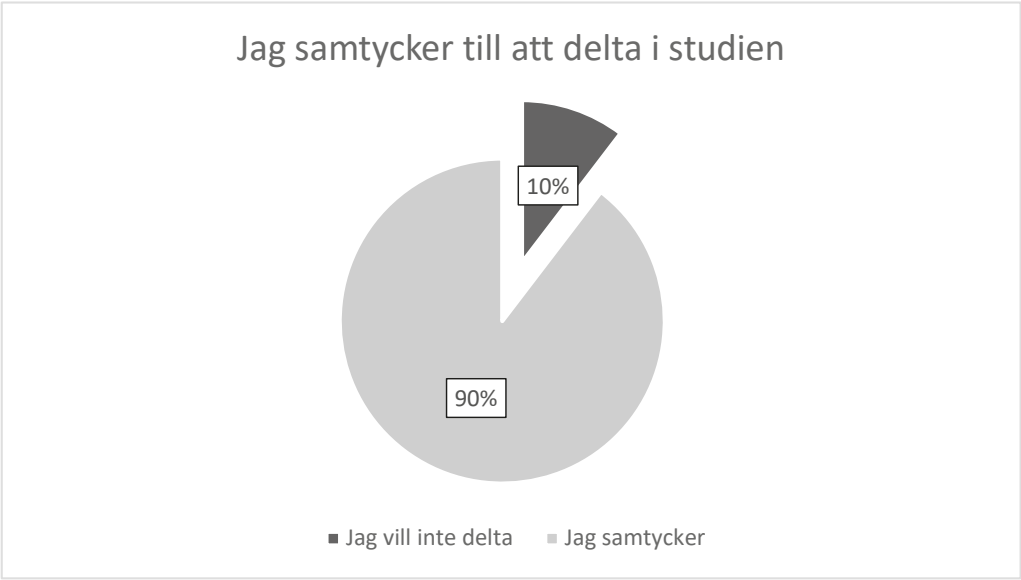

Diagram 1: Samtycke att delta.

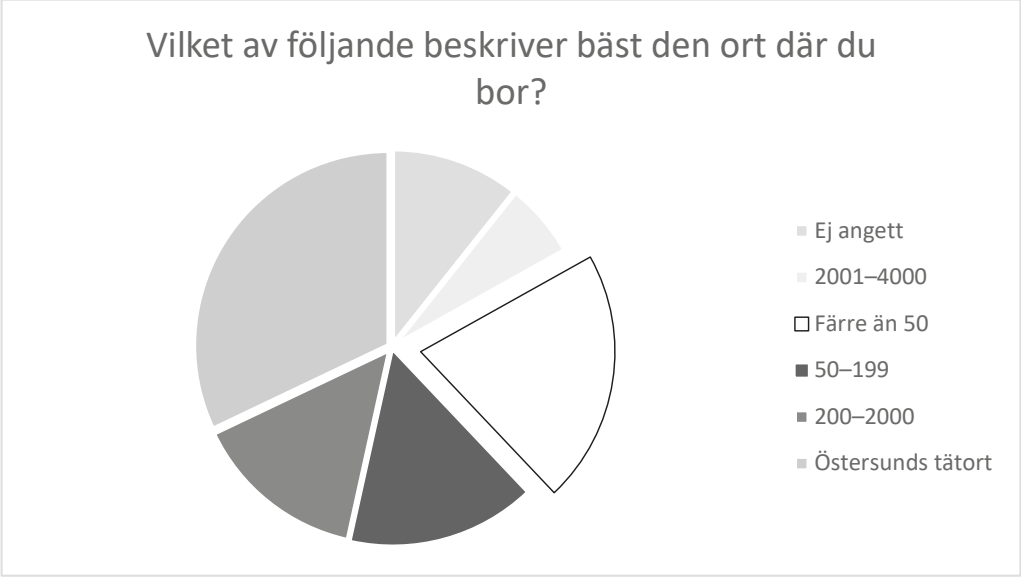

Diagram 2: Storlek på ort, antalet invånare.

Av de som svarat utgjorde 93 av de svarande medborgare i Östersunds tätort, 63 %. Nu är kommunen även bestående av mindre orter som faller under andra svarsalternativ.

På det hela taget korresponderar utfallet med folkmängden i Östersund i jämförelse med folkmängden i Jämtland i stort.

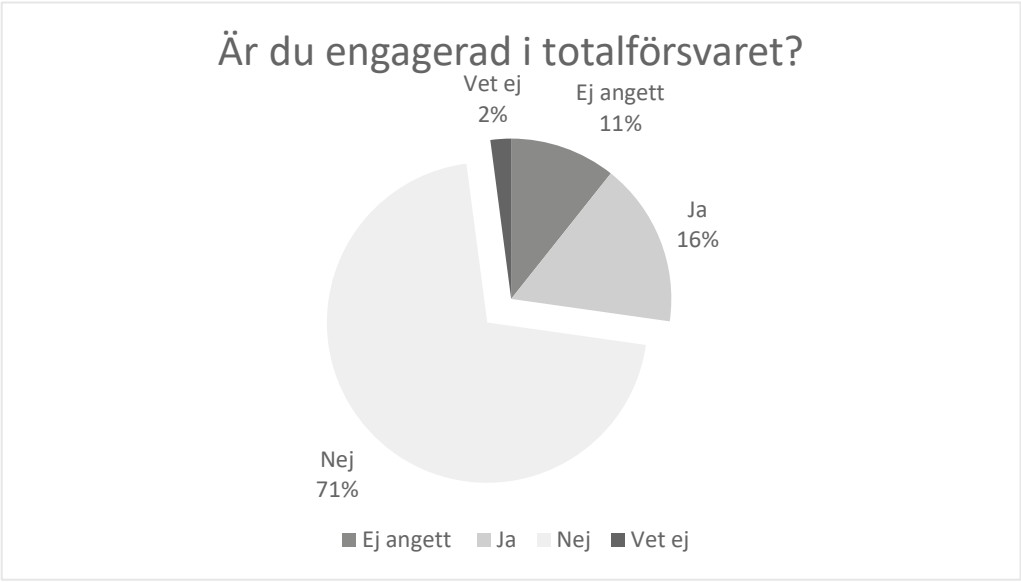

Diagram 3 : Är du engagerad i totalförsvaret redan?

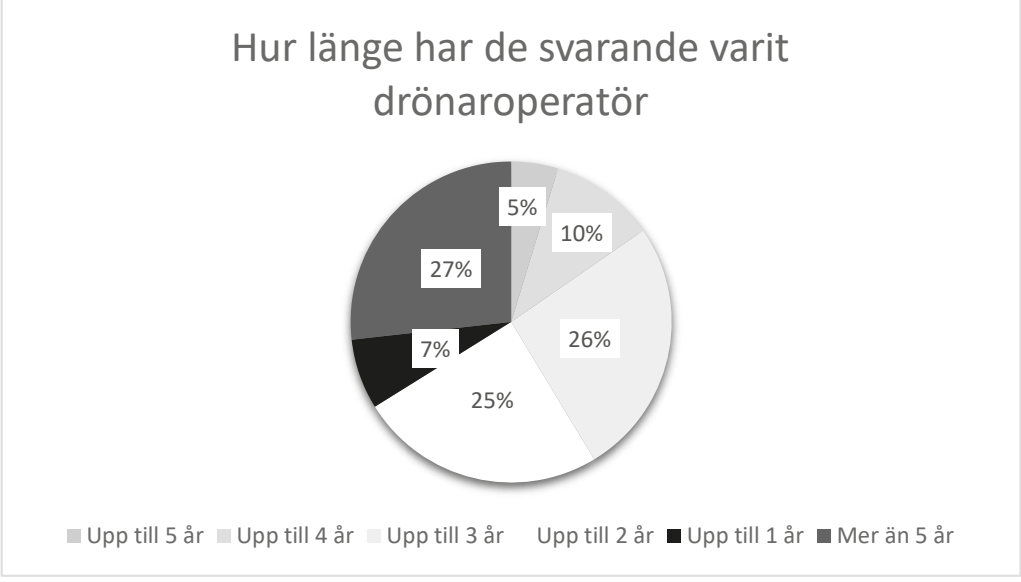

Diagram 4: Antal år som drönaroperatör.

Engagemang i totalförsvaret genom yrke eller åtagande på fritiden.

Som framgår i diagrammet finns det en potentiellt stor del av de svarande som teoretiskt skulle kunna engageras i totalförsvaret på något sätt, oaktat intresse eller ej.

Graden av intresse kommer att redovisas nedan. Kontexten är att Sverige befinner sig

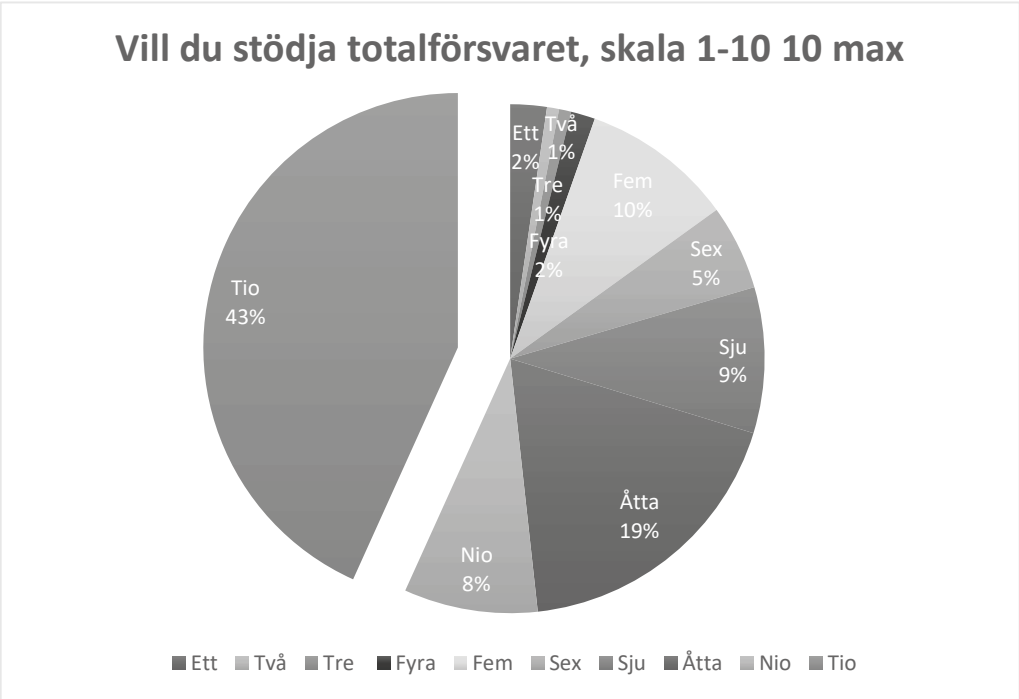

Diagram 5: Vill du stödja totalförsvaret?

i fred, men kriget i Ukraina pågår. Detta är bakgrundsfaktorer som inte lyfts men som hör till bakgrundsbilden.

Drönarteknologin har tagit kliv de senaste åren, men existerat en längre tid. Det representeras av en grupp drönaroperatörer som har varit det i många år samt ett tillflöde den senaste 3-årsperioden.

Frågor rörande totalförsvaret

Mängden som vill stödja totalförsvaret var förhållandevis hög. Av de som utvecklade svaret var det många som på olika sätt påpekade att det ingår i medborgarskapet att ställa upp. I övrigt var många av de som vill stödja redan engagerade i totalförsvaret i någon mån. Enbart 13 av de som svarare låg på 1-4 i grad av intresse, att jämföra med 113 som satte maximalt intresse. Kohorten drönaroperatörer får sägas ha en hög försvarsvilja: 86 % av de svarande ligger på 6-10 i stöd. Det kan jämföras med FOI:s frågor från 2021 i *Svenskarnas försvarsvilja*.[2] En fråga där var ”Villighet att delta i Sveriges försvar”. Resultat visade att 84 % kunde tänka sig att delta som icke-stridande och utan fara för eget liv, 77 % kunde tänka sig att delta i försvaret som icke-stridande men med fara för livet och slutligen 49 % i en stridande roll med fara för eget liv. Att operera drönare bör ligga som icke-stridande men med viss fara för eget liv beroende på vilken situation det rör sig om. Vid strid är inte operatören långt borta från fronten med nuvarande teknik och bör kunna förutsättas vara i riskzonen för eget liv. Föreliggande enkäts utfall på 86 % får därför anses vara över snittet för rikets medborgare i stort.[3]

Några av fritextssvaren i anslutning till diagrammet ovan:

Citaten är ordagrant angivna och här sorterade under tre rubriker, *Förbehållslöst; Om det behövs; Oklart*. Rubrikerna är framtagna för att spegla tre kategorier av svar som erhölls.

Förbehållslöst

- Jag ser det som viktigt att kunna dra mitt strå till stacken. Alla insatser, stora som små, bidrar till samhällets beredskap på olika sätt
- Jag är beredd att stödja totalförsvaret för att försvara mitt land och mitt hem!
- jag är villig att stödja med det jag kan Jag är f d flygvapenofficer.
- Anser att det är vår skyldighet som svensk att ställa upp när landet kallar
- Gör din plikt, kräv din rätt. Försvara ditt land.
- Självklart vill man vara del av lösningen snarare än problemet. I detta fall är väl ”problemet” en okunskap och handlingsförlamning. Och lösningen snarare pålästhet och redo att agera.
- Om arbetsuppgiften och rollen passar mig kan jag definitivt stödja totalförsvaret
- Det är varje medborgares skyldighet att bidra till totalförsvarsförmågan!
- Jag anser det viktigt att kunna hävda och försvara Sveriges territoriella integritet

Om det behövs

- Då det behövs i händelse av ofred är det klart att man ställer upp med det man kan.
- Man hjälper till vid kris
- Om det kommer till en kris så ställer man upp
- Om det skulle behövas
- Jag skulle vara beredd att stödja totalförsvaret om jag fick ett konkret förslag och erbjudande kring vad de kan behöva hjälp med. men jag kommer inte på eget initiativ att söka upp den typen av organisation.

Oklart

- I den mån det inte påverkar mina övriga åtaganden i arbete eller som förälder negativt.
- Om det funnits tid
- I mån av tid kanske.
- I mån av tid
- Vill gärna men gör det i mycket stor utsträckning via mitt jobb som redan upptar oerhört stor del av livet, inklusive fritiden.
- Förstår inte riktigt innebörden eller vad i så fall som krävs? Men kan man stödja och hjälpa absolut!
- Allt är ju beroende på vilken/vilka uppgifter man skulle ha samt vilken ålder man är i vid tillfället.
- Frågan är ju mer att ”vad skulle det innebära för mig”??
- Jag ställer frågan tillbaka, Hur skall jag stödja?

Majoriteten av svaren går i en riktning som principiellt följer lagstiftningens intention att totalförsvarsplikten berör alla (mellan 16 och 70 år). Ett fåtal utvecklar att det i något avseende skulle behövas information eller situationsförklaring.

Vill du låta Länsstyrelsen eller Hemvärnet engagera dig i totalförsvaret?

Frågan löd i sin helhet:

”Kan du tänka dig att låta det offentliga (Länsstyrelsen eller Hemvärnet) nyttja din drönare tillsammans med dig för en ekonomisk ersättning även för drönaren? Enligt modellen uttagningsbeslut till civila for-

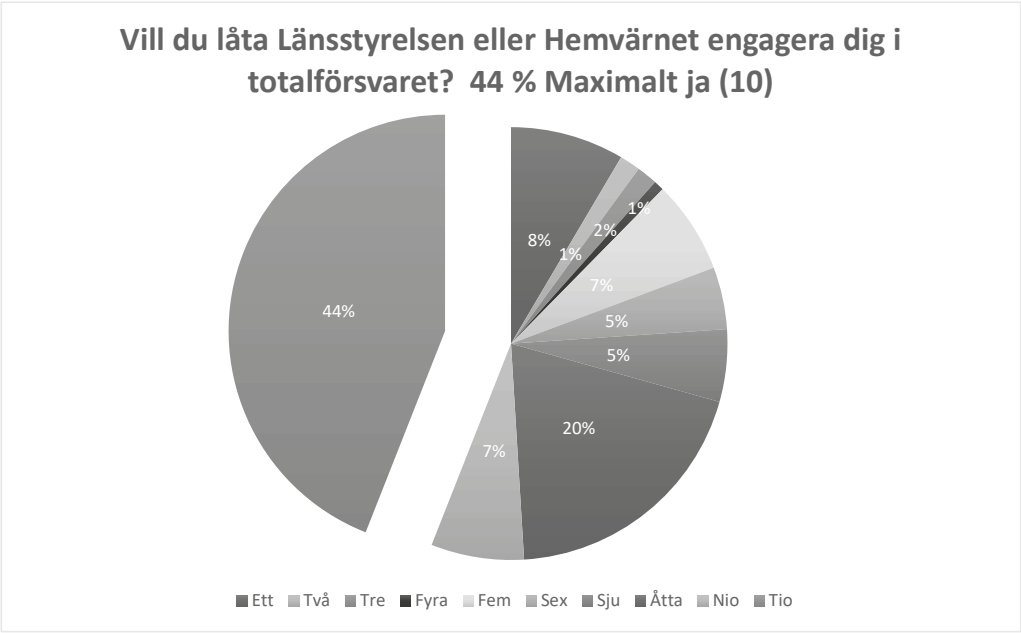

Diagram 6 : Vill du låta Länsstyrelsen eller Hemvärnet engagera dig i totalförsvaret?

donsägare gällande deras fordon (när fordonet nyttjas ges ersättning). *https://www.forsvarsmakten.se/sv/information-och-fakta/for-dig-som-privatperson/for-fordonsagare/*".

18 svarande av dessa 153 kunde dock inte tänka sig att kontaktas av Hemvärnet.

Sammanställning

För att ta fram de som är slutligt disponibla med maximal villighet (10) att delta i totalförsvaret sorteras de bort som åtminstone uppfyller ett av dessa kriterier: redan är engagerade; de som inte vill engagera sig vare sig för Länsstyrelse eller Hemvärn; samt de som är 70 år eller äldre. Då återstår 58 drönaroperatörer, varav 5 inte vill kontaktas av Hemvärnet utan bara Länsstyrelsen. Det ger för Länsstyrelsens del 58/460 = 12,6 % outnyttjad kapacitet (11,5 % för Hemvärnet).

Om vi återgår till de som bor i tätort och mindre orter så är 23 av de 58 boende i tätort (40 %). Det är marginellt fler än de 36 % av den totala populationen som bor i tätort. På det hela taget är det möjligt att få en god geografisk täckning med den kvarvarande delen av populationen. Om man ser till erfarenhet hos de kvarvarande så är 21 av dem erfarna drönaroperatörer. Detta är procentuellt fler (36 %) än antalet erfarna operatörer för hela populationen (27 %). Av de 58 är 2 kvinnor, 8 av populationen angav att de var kvinnor. De är så få att det inte går att dra några slutsatser kring dessa data; de avviker dock inte nämnvärt från procentantalet män av den totala populationen som slutligen är disponibel.

Slutsatser

Undersökningen visar att det finns en outnyttjad resurs av att organisera drönaroperatörer, med eller utan deras drönare, med ca 12 % av populationen både villiga och

kapabla att engagera sig för totalförsvarets räkning. Viljan att försvara Sverige hos den undersökta populationen skiljer sig inte från en nationell undersökning med liknande formulering. Såväl landsbygd som tätort uppvisar en representativ villighet att engagera sig. Det finns anledning att tills vidare anta att den undersökta populationen inte avviker från den nationella, avseende villighet att ställa upp för totalförsvaret.

Av intresse för vidare studier är tillgängligheten för dessa drönaroperatörer. Tillgängligheten är inte känd, men även med en lägre tillgänglighet rör det sig om tillräckligt många för att initiativ bör tas från myndighetshåll för att organisera dessa för totalförsvarets räkning.

Författaren är docent i krigsvetenskap, lektor i statsvetenskap vid Mittuniversitetets, Risk and Crisis Centre samt Affiliate faculty member vid the Institute for Governance & Policy Analysis, University of Canberra.

Noter

1. Två av de som fick enkäten angav att de ej ville svara då Forms används i Microsoft 360. Detta då det är en molntjänst där tredje part lagrar data. Det kan inte uteslutas att fler lät bli att svara av samma anledning.
2. Jonssson, Daniel K och Wedebrand, Christoffer: *Svenskarnas försvarsvilja,* FOI, 2021.
3. Deras svarsfrekvens låg på 42,7 % att jämföra med denna rapports enkät på 63,3 %, ibid.